

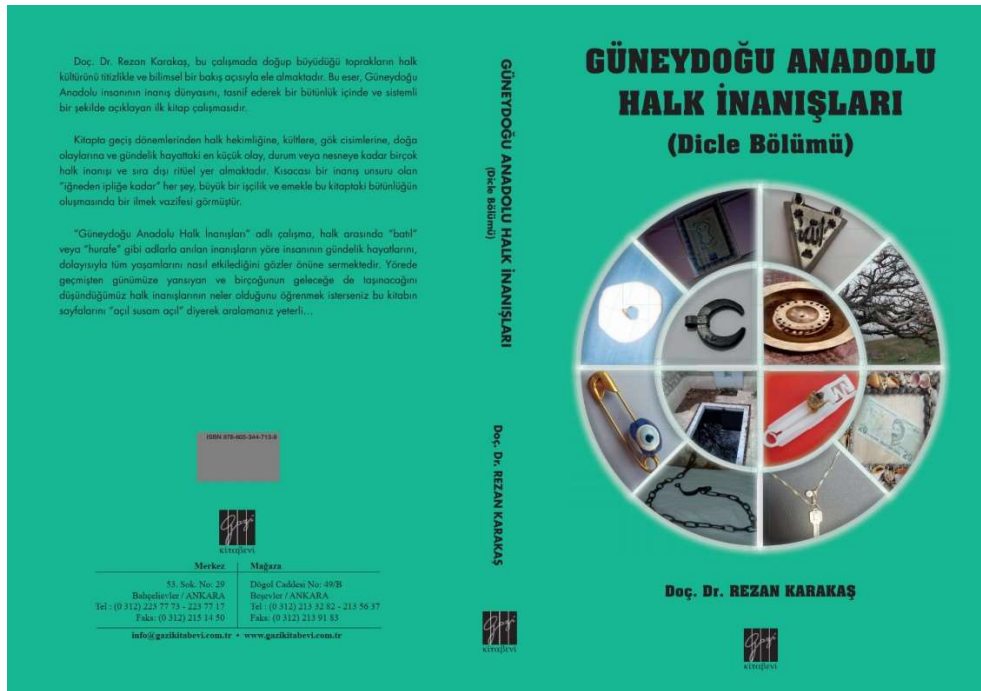
Geliş Tarihi: 14.01.2021 Kabul Tarihi: 15.04.2021

Entry Date: 14.01.2021 Accepted: 15.04.2021

Bu makaleyi alıntılanmak için/ To cite: AKIN, Erdem (2021). "Rezan Karakaş, Güneydoğu Anadolu Halk İnanışları (Dicle Bölümü), Ankara: Gazi Kitabevi, 2020, ISBN 978-625-7911-333-7, 364 sayfa.", *Ulusal Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S.6, s. 281-283.

**Rezan Karakaş, Güneydoğu Anadolu Halk İnanışları (Dicle Bölümü),
Ankara: Gazi Kitabevi, 2020, ISBN 978-625-7911-333-7, 364 sayfa.**

Erdem AKIN*

* Arş. Gör., Siirt Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, erdemakin19@gmail.com, Orcid Id.: 0000-0002-8833-3410.

Son zamanlarda kutsal mekân çalışmalarının revaçta olması hasebiyle halk inanışları çalışmalarının halkbilimi disiplini içerisinde yaygınlaştığı görülmektedir. İnsan yaşamının her alanında izlerini görebileceğimiz inanışlar ve bu inanışların davranışları ve tutumları sosyal ve psikolojik yönden etkilemesi, halkbilimi içerisinde inanışlar üzerine farklı kuram ve yaklaşımlarla çalışmalar yapılmasını sağlamıştır.

Dr. Rezan Karakaş'ın 2020 yılında kaleme aldığı “Güneydoğu Anadolu Halk İnanışları (Dicle Bölümü)” adlı çalışması, on yılı aşkın bir sürede gerçekleştirilen saha çalışmalarının bir ürünüdür. Çalışma kapsamında Dicle Bölümü'nü oluşturan Diyarbakır, Batman, Siirt, Mardin ve Şırnak illerinde gerçekleştirilen saha çalışmaları ve literatür taramaları ile hacimli bir eser oluşturulmuştur. Çalışma söz konusu bölgeyi halk inanışları bakımından kitap hacminde ele alan ilk çalışmadır. Esasında kitap, TÜBİTAK tarafından desteklenen “Ritüelleri ve Anlatılarıyla Siirt, Diyarbakır ve Mardin’de Kutsal Mekânlar: Dinî, Tarihî, Kültürel ve Edebî Doku” adlı projenin bir sonucu olarak geniş bir sahayı ele alabilmiştir. Çalışmada beş farklı ilin bulunması, kaynak kişi seçiminde sistematik bir yaklaşımı gerekli kılmıştır. Çalışma boyunca yöre insanın gündelik yaşamının bir parçası olan inanışlarla ilgili geniş bir alanda örneklem oluşturularak halk inanışlarının insan, toplum ya da grupların yaşamını çevreleyen/kapsayan yönlerine vurgu yapılmıştır.

Kitabın Giriş Bölümünde (s. 1-12) halk inanışı kavramı üzerinde durulmuş, kavramın anlaşılabilirliğini arttırmak adına farklı kültür coğrafyalarından, edebiyat ve sanat eserlerinden örnekler sunulmuştur. Ayrıca inanışların oluşmasında ekolojinin etkisine ve inanışların kültürel ve psikolojik yönlerine vurgu yapılarak bütüncül bir bakış açısı sağlanmıştır. Halk inanışlarının evreselliğini göstermek adına farklı kültürlerdeki halk inanışlarının varlığı yine bu bölümde değinilen bir diğer konudur.

Kitabın esasını oluşturan bölümde (13-300), tanım ve sınıflandırmalar çerçevesinde yoğun bir inceleme alanı oluşturulmuştur. Bölüme öncelikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin siyasi coğrafyası hakkında genel bir bilgi verilerek başlanmıştır. Burada araştırma alanının demografik özelliklerine yer verilmesi çalışma sahasının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Hayatın her alanıyla ilgili inanışların bulunması, geniş bir sınıflandırma denemesinin yapılmasını sağlamıştır. Dolayısıyla bu bölümde bölgede yaşayan/yaşatılan halk inanışları konularına göre sınıflandırılarak özgün bir tasnif önerisi sunulmuştur. Söz konusu sınıflandırmanın ana başlıkları “Geçiş Dönemleri, Kültürler, Kutsal Mekânlar, Halk Hekimliği, İnsan ve İnsan Davranışları, Hayvanlar, Nesnelere, Yiyecek/İçecekler, Gök Cisimleri, Doğa Olayları, Olağanüstü Varlıklar, Olağanüstü Yerler, Zaman, Sayılar, Renkler ve Diğer

İnanışlar” şeklindedir. Yazar, “geçiş dönemleri, kültürler, kutsal mekânlar ve halk hekimliği” konularının geniş bir şekilde müstakil çalışmalarla ele alınması gerektiğini vurgulayarak sahada yapılacak yeni araştırmalara işaret etmekte ve araştırmacılara alan açmaktadır.

Bölümde ayrıca gündelik hayatta bir eşik olarak kabul edilen geçiş dönemlerindeki halk inanışlarına özellikle değinilmiştir. Halk inanışlarının çeşitlendirilmesi noktasında; insan ihtiyaçlarına ve içinde bulunduğu psikolojik gerçekliğe değinilmiş ve inanışlar üzerinden analizler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Ancak inanışların anlamlandırılmasıyla yapılacak yorumların isabetli olabileceğini aktaran yazar, analiz ve değerlendirmelerde eski Türk inanışlarının etkisinin de göz önünde bulundurulması gerekliliğine değinmiştir. İnanışların kaynaklık ettiği ritüelleri daha anlaşılabilir kılmak adına ritüellerden görseller sunarak Ekler Bölümünde (325-339) zengin bir arşiv oluşturulmuştur.

Sonuç olarak halk inanışlarının söz konusu bölgedeki tarihselliği ve güncel durumu, eserin özgün yanını oluşturmaktadır. Eseri önemli kılan diğer bir unsur ise çalışmayı yürütürken uygulanan kapsamlı ve özgün sınıflandırmadır. Çalışmada alan araştırması boyunca farklı coğrafyalardan ve demografik yapılardan beş farklı il gibi geniş bir zeminde kaynak kişilere başvurularak halk inanışlarının doğası anlaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan mülakatlar, katımlı ve katımlısız gözlemler sonucunda elde edilen değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Ayrıca sonuç bölümünde beş farklı ilde halk inanışlarının güncel durumuna yer verildiği için bölgeye bütüncül olarak bakılabilmektedir. Dicle Bölümü’nde halk inanışlarının varlığı ve halk yaşamındaki öneminin anlaşılmasını sağlayacak saha malzemeleri ve bunlar ışığındaki nihai değerlendirmeler, disiplinlerarası bir bakış açısıyla gözler önüne serilmiştir. Ayrıca diğer bölgelerle karşılaştırmalı yürütülecek çalışmaların önemine değinilerek Anadolu ve Trakya’nın “inanış” atlasını çıkarmanın gerekliliği vurgulanmıştır.